

« ۳۰ گلچین از نهج البلاغه »

۱- من ترك القصد جار

ترجمه: هرکسی که میانه رو نباشد، منحرف می شود

میانه روی یعنی رعایت کردن تعادل و حد وسط در هر کاری؛ (نه کمتر نه بیشتر از اندازه مورد نیاز) و برای پیدا کردن حد تعادل هر چیز باید هم از عقل و هم دستورات دینی کمک گرفت و اگر کار را در حد تعادل انجام ندهیم نمی توانیم بنده خدا باشیم و از اطاعت درست فرمان او منحرف و دور خواهیم شد.

۲- قطیعة الجاهل تعدل صلة العاقل

ترجمه: بریدن از جاهل وسیله پیوستن با عاقل است

وقتی ما دوستی با افراد جاهل و نادان را ترک کنیم و خودمان را... از افکار و اعمال جاهلانه آنها دور نگه داریم طبیعتاً رفتار و اعمال عاقلانه انجام می دهیم و در نتیجه با انسانهای عاقل دوست و شبیه خواهیم شد.

۳- سل عن الرفیق قبل الطریق

ترجمه: قبل از سفر، از همسفرت بپرس

چون انسان در سفر، بخاطر همراه شدن با دیگران از آنان تأثیر می پذیرد، امام علی (ع) سفارش فرمودند قبل از سفر (یا اردو) از حال و احوال همسفرت جویا شو تا بدانی با چه کسی همسفر هستی و در نتیجه صفات بد دیگران بر ما تأثیر منفی نگذارد. از طرفی سعی کنیم با افراد خوب همنشین و همسفر شویم تا از کمال آنان بهره مند شویم.

۴- سل عن الجار قبل الدار

ترجمه: قبل از خرید خانه از وضعیت همسایه سؤال کن

حضرت علی (ع) فرمودند: پیامبر آنقدر در مورد (حقیقت) همسایه سفارش کردند که من تصور کردم همسایه نیز مانند خویشاوندان ارث می برد و این جمله بر اهمیت ارتباط داشتن با همسایه در جهت تربیت روحی و معنوی انسانی دلالت دارد چرا که دین اسلام تمام قوانینش برای رشد و کمال و تربیت انسان است. پس حال که قرار است با همسایه برای تربیت روحی و معنوی خود در ارتباط باشیم، لازم است که قبل از خرید خانه از وضعیت همسایگان آگاه باشیم که اگر سبب ایجاد مانع، نا آرامی و با توقف در رشد روحی و معنوی ما باشند. از خرید چنین خانه ای خودداری کنیم.

۵- الهوی شریک العمی

ترجمه: هواپرستی، همچون کوری است.

کسی که به جای پرستش خداوند و اطاعت از فرمان های او، دنباله رو هوای نفس خود و فرمان های شیطان باشد، مانند کسی است که نابینا است و راه راست و حق را نمی بیند ناچار در تاریکی و ضلالت و گمراهی گام برمی دارد. و سرانجامی جز هلاکت ندارد.

۶- أوصيك بعمارة قلبك بذكره

ترجمه: فرزندم تو را سفارش می کنم که دلت را با یاد خدا زنده کنی

خدا خلقت روح انسان را به گونه ای بنا فرموده است که با یاد و توجه به خدا و دستورات او دارای حیات و زندگی معنوی خواهد بود. پس بر ما لازم است با خواندن نماز و قرائت قرآن و مناجات با خدا و پیروی از فرامین او، شادابی و حیات را برای قلب و روح از خود ایجاد نماییم.

۷- ورجوت أن يوفقك الله لرشدك

ترجمه: خداوند تو را در رستگاری موفق گرداندن

انسان در زندگی باید در مسیر رستگاری برنامه ریزی حرکت و تلاش نماید و در این مسیر باید از خداوند درخواست توفیق نماید و برای موفقیت دیگران هم دعا کند.

۸- فليكن طلبك ذلک بتفهم وتعلم

ترجمه: درخواست ها و سؤالات برای فهم بیشتر و برای یادگیری آن باشد

از ما خواسته اند که هیچگاه برای تمسخر کردن و یا تحقیر کردن کسی از او سؤال نکنیم بلکه باید سؤالتان برای درک مطلب و افزایش معلومات و یادگیری بهتر و افزایش معلومات باشد.

۹- و ترك كل شائبة أولجتك في شبهة

ترجمه: از کاری که تو را به شک و تردید اندازد بپرهیز

وظیفه ما در دنیا فقط اطاعت از دستورات خداست و در مسیر بندگی خدا باید با تلاش و جدیت کامل به پیش روییم و اجازه ندهیم با ایجاد شک و شبهه در امور زندگیمان، نسبت به اطاعت و بندگی خدا دچار سستی و تعلل شویم بلکه باید با معرفت و شناخت و بیداری روحی، گام به گام در مسیر رشد و تکامل و بندگی خداوند و همچنین سعادت دنیا و آخرت قدم برداریم.

۱۰- يا بني اعلم أن مالك الموت هو مالك الحياة

ترجمه: فرزندم بدان که مرگ و زندگی در دست خداست

ما باید خداوند را حاکم مطلق در امورمان بدانیم، یعنی هرچه داریم از خداست و مسیر حرکت زندگیمان به سوی خدا باشد. انالله و انا الیه راجعون. اوست که زنده می کند و می میراند و بازگشت همه به سوی خداوند است.

۱۱- أن الدنيا لم تكن لتستقر

ترجمه: فرزندم بدان که دنیا جاودانه نیست

خداوند دنیا را مانند یک جلسه کوتاه امتحانی قرار داده است که هر کدام از ما انسانها مدتی در این جلسه ی امتحان به وسیله اعمال و رفتارمان، خودمان را نشان دهیم که تا چه اندازه توانسته ایم با کارهای خداگونه، صفات و اخلاق الهی را در روح خود به وجود آوریم (و یا برعکس). آنگاه آنهایی که دارای صفات و کارهای خدایی هستند تا ابد و جاودانه در بهشت خواهند بود و دسته دوم تا ابد در گرفتاری و عذاب به سر خواهند برد. البته زندگی دنیا کوتاه و تمام شدنی است.

۱۲- فافعل كما ينبغي لمثلك

ترجمه: آنگونه که شایسته مقام توست عمل کن

خداوند وقتی انسان را خلق کرد فرمود: «إني جاعل في الأرض خليفة» یعنی «من انسان را در زمین خلیفه و جانشین خود قرار دادم» پس مقام ما در این دنیا جانشینی خداست و باید کوشش کنیم با اطاعت کامل از دستورات خدا در لحظه لحظه زندگی، خواست و اراده خداوند را عملی کنیم.

۱۳- لا تظلم كما لا تحب أن تظلم

ترجمه: به دیگران ظلم نکن آنچنان که دوست نداری به تو ظلم شود

این از کمالات انسان است که آنچه برای خود می خواهد برای دیگران هم بخواهد و آنچه برای خود نمی پسندد برای دیگران هم نپسندد. همان طور که دوست ندارد به او ظلم شود خودش هم به دیگران ظلم نکند.

۱۴- أحسن كما تحب أن يحسن إليك

ترجمه: نیکوکار باش آنگونه که دوست داری به تو نیکی کنند

انسان فطرتاً مایل است که از دیگران نیکی و محبت ببیند؛ و برای آنکه این طبیعت فطری او رشد پیدا کند به او دستور داده اند به دیگران نیکی و محبت کند، تا هم نیکی و محبت کردن در درون و فطرت او شکوفا و فراگیر شود و هم سبب برآورده شدن این نیاز روحی در دیگران گردد.

۱۵- أن الّا عجاب ضد الصواب، وآفة الّا لباب

ترجمه: بدان خود بزرگ بینی، مخالف راستی و آفت عقل است

تکبر و غرور از بیماریهای بسیار خطرناک در روح انسان است. این بیماری صعب العلاج و کشنده روحی سبب هلاکت انسان می شود، طوری که دوست دارد تنها خواسته ها، منافع و سلیقه و فکر او حاکم باشد و همه باید مطابق با خواسته او عمل کنند حتی اگر نظر او اشتباه باشد. البته این رفتار ناشایست، موجب سقوط انسان در پرتگاه جهنم می شود.

۱۶- فکن أخشع ما تكون لربك

ترجمه: در برابر پروردگارت از هر فروتنی، خاضع تر باش

در فکر و اندیشه هر صاحب عقل و مروّتی، تصاویری از افراد فروتن و متواضع هست. به ما دستور داده اند برای شکوفا کردن این صفت حمیده در روحمان از هر الگوی متواضع و فروتنی که در ذهنمان به تصویر کشیده ایم خود را متواضع تر قرار دهیم.

۱۷- و لا تکن خازنا لغيرك

ترجمه: خزانه دار دیگران نباش

بعضی از مردم عادت دارند با استفاده از آموخته های دینی و تجربیات خوبی که دارند مرتب به دیگران تذکر دهند در حالی که خودشان از آن استفاده نمی کنند که این عمل مورد مذمت و نکوهش قرار گرفته است. انسان نباید مانند خزانه داری باشد که معارف و علوم دینی و تجربیات مفید را در اختیار دارد، در حالی که خود از آن استفاده نمی کند و فقط آن را در اختیار دیگران قرار می دهد. بلکه مهم این است که هم خودش و دیگران بهره ببرند.

۱۸- لا تحملن علی ظهرك فوق طاقتك

ترجمه: بیش از توان خود مسئولیت قبول نکن

در انجام هر کاری توانایی و امکانات هرکسی با دیگران متفاوت است و لذا قبل از قبول هرکار و مسئولیتی باید به توان، استعداد، علاقه و امکانات خود توجه کنیم تا بعداً باعث تضییع و تخریب در کار نباشیم و مهمتر از همه روحیه اعتماد به نفس در کارها است که بخاطر شکست در امور و یا با موفق نشدن، اعتماد به نفس مان را از دست ندهیم. خوب است به اندازه توانمان مسئولیت بپذیریم نه بیشتر.

۱۹- أكثر من تزویده و أنت قادر علیه

ترجمه: اگر قدرت مالی داری بیشتر انفاق کن

از کارهای مورد پسند در نزد خدا انفاق و گذشت از مال در راه خداست و خوشا به حال کسانی که توانایی مالی برای انفاق بیشتر در راه خدا را دارند.

۲۰- و لم یمنعك إن أسأت من التوبة

ترجمه: اگر گناه کردی خدا تو را از توبه منع نکرده است

درب توبه و مغفرت خدا برای هر که از گذشته بد و گناه آلودش پشیمان شده، باز است و خدا چون بندگان را دوست دارد هرگز مانع بازگشت آنها به سوی رحمت و مغفرت خود نخواهد شد بلکه توبه کنندگان را دوست دارد.

۲۱- لم یثدد عليك فی قبول الإنابة

ترجمه: خدا در قبول توبه، برای تو شرایط سختی قرار نداده است

از آنجایی که خدا بازگشت به سوی خود را بسیار می پسندد، به کسی که با جدیت و عزمی راسخ، تصمیم بازگشت به سوی او را گرفته است لطف و محبت دارد و با گذشت و مهربانی با او رفتار خواهد کرد. والا اگر با شدت و سختگیری با افراد رو به رو میشد کسی جرأت بازگشت به سوی او را پیدا نمی کرد.

۲۲- لم یناقشك بالجریمه

ترجمه: خداوند در صورت ارتکاب گناهان از سوی تو، تو را به محاکمه نکشیده است

خدا برای تربیت و هدایت ما بسیار اهل صبر و مدارا است و با گذشت و مهربانی از بسیاری از اشتباهات ما چشم پوشی فرموده است. خداوند به این واسطه با – گذشت زمان بنا دارد ظرفیت پذیرش خوبی ها را در روح و جان ما بالا ببرد و آرام آرام و جرعه جرعه حقایق تربیتی را در روح ما وارد کند و با محاکمه و سر و صدا و خشونت، با بندگان که می خواهد آنها را تربیت نماید، با رفتار نمی کند.

۲۳- فلا یقظنک إبطاء إجابته

ترجمه: هرگز از تأخیر اجابت دعا نا امید نشو

خداوند در قرآن فرموده: «ادعونی أستجب لکم «یعنی: «از من درخواست کنید تا شما را اجابت کنم» حال اگر از او درخواستی کردیم ولی حاجتمان برآورده نشد دلیل این نیست که از کمک و دستگیری خدا در برآورده شدن حاجتمان ناامید شویم حتما مصلحتی در کار است. امام علی (ع) فرمودند: هرگز در تأخیر دعا ناامید نشوید.

۲۴- اعلم یا بنی أنك إنما خلقت للآخرة لا للدنيا

ترجمه: پسر عزیزم بدان تو برای آخرت آفریده شده ای نه برای دنیا

خدا خواسته است که ما به طور جاودان و همیشگی در بهشت با نعمتهای فراوان و بیشمار او زندگی کنیم اما قبل از ورود به چنین مکانی باید آداب و روحیات یک زندگی بهشتی را یاد بگیریم و لذا خداوند ما را در دنیا قرار داد تا به وسیله پیامبران و امامان علیهم السلام تربیت شویم و راه و روش زندگی پاک و پرمعنویت بهشتی را بیاموزیم، بنابراین زندگی دنیا موقت و تمام شدنی است و ما برای این زندگی کوتاه و موقت خلق نشده ایم.

۲۵- أن مهبطک بها لا محالة إما علی جنة أو علی نار

ترجمه: سرانجام حرکت تو، بهشت یا دوزخ خواهد بود

خداوند بندگانش را دوست دارد. برای اینکه گرفتار آتش دوزخ و جهنم نشوند. پیامبران و امامان را فرستاده تا مردم را هدایت کنند. آنان که استفاده کنند و از سخنان پیامبران و امامان اطاعت نمایند، یقیناً وارد بهشت خواهند شد و اما کسانی که نافرمانی کنند، بدون شک وارد جهنم خواهند شد و جای سومی وجود ندارد.

۲۶- المرء أحفظ لسرہ

ترجمه: هر کسی برای حفظ اسرار خود سزاوارتر است

هرکدام از ما در زندگی خود مسائلی داریم که اگر دیگران از آن اطلاع پیدا کنند به ضرر ما خواهد بود پس لازم است آنها را حفظ کنیم و به دیگران نگوئیم و بدانیم که اگر اسرار خود را به دیگری گفتیم دیگر نمی توانیم انتظار داشته باشیم که آن اسرار مخفی بماند چون از قلب و درون ما خارج شده است.

۲۷- العقل حفظ التجارب

ترجمه: عقل، حفظ و بهره گیری از تجربه هاست

بنابر حدیث امام صادق (ع) در اصول کافی (باب عقل و جهل) عقل مجموعه ای از ۷۵ صفت حمیده است که به عنوان لشکر عقل نیز از آنها یاد کرده اند و حفظ تجارب نیز یکی از صفات حمیده عقلی است که سبب می شود شخص عاقل همواره از تجربیات خوب و بد خود و دیگران پند گیرد و در راه بندگی خدا بهتر از قبل قدم بردارد.

۲۸- من الفساد إضاعة الزاد

ترجمه: تباه و ضایع کردن توشه آخرت از کارهای با و ناپسند است

حضرت علی (ع) یکی از موانع بزرگ در راه سعادت و کمال انسان را بی توجهی او در حفظ و نگهداری توشه آخرت معرفی می کند و همه ما را به پرهیز از گناه که باعث تباه و ضایع کردن توشه آخرت می شود سفارش فرموده اند.

۲۹- لكل أمر عاقبة سوف يأتيك ما قدر لك

ترجمه: برای هر کاری پایانی است و به زودی آنچه برای تو مقدر شده است خواهد رسید

تمام امور عالم تحت نظارت و اراده ی خداست و هیچ چیز و هیچ کاری از امر خدا جدا نیست و عاقبت هر کاری نیز از جمله اموری است که به امر و اراده الهی مقدر و محقق می گردد و بر ما لازم است طبق دستور خدا اعمالمان را انجام دهیم و با توکل بر خدا عاقبت خیر و موفقیت آمیز کارمان را از او بخواهیم که به زودی آنچه را او برایمان مقدر کرده است به ما خواهد رسید و ما باید به آنچه خدا برایمان مقدر کرده است راضی باشیم.

۳۰- لا تتخذن عدو صدیقك صدیقا

ترجمه: با دشمن دوست خود، دوستی نکن

از نشانه های دوستی اینکه نباید دشمن دوستان را مورد حمایت و محبت خود قرار دهیم. دشمن می خواهد دوست ما را از بین ببرد و یا او را مورد آزار و اذیت خود قرار دهد و ما هرگز راضی نیستیم که برای دوستان چنین اتفاقات ناگواری بیافتد. پس از دشمن او دوری می کنیم و دشمن دوستان را دشمن خود می دانیم.